

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол засідання кафедри
«31 » серпня 2021 року № 1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДПП1.2.6, НДПП1.2.2
АНАТОМІЯ та ФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма /освітньо-наукова фізична культура

(назва)

спеціальність 014 Середня освіта (фізична культура)

(код та найменування спеціальності)

спеціалізація 014.11 Фізична культура

(назва спеціалізації)

Психолого-педагогічний факультет

(назва факультету)

Робоча програма «Анатомія та фізіологія людини» для здобувачів вищої освіти ОП
«Середня освіта. Фізична культура», спеціальності 014 Середня освіта.

Розробник: **Шаповалова Тетяна Григорівна** – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 6,	Галузь знань: 01 – Освіта/Педагогіка	Обов'язкова (за вибором)	
Семестрових модулів –3, 2	ОПП СО. ФК Спеціальність: 014. Середня освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 5		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) _____		Семестр	
(назва)		1, 2-й	1, 2-й
Загальна кількість годин – 180		Лекції	
Тижневих годин для денної форми здобуття вищої освіти: аудиторних – самостійної роботи здобувача-	Рівень вищої освіти: перший (бакалавр)	32год.	16год.
		Практичні, семінарські	
		40 год.	20год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		108 год.	144год.
		Індивідуальні завдання	
		год.	
		Вид контролю	
Залік, екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

- для денної форми здобуття вищої освіти – 40/60
- для заочної форми здобуття вищої освіти – 20/80

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» є розкриття на основі сучасних досягнень макро- і мікроскопічної анатомії будови тіла людини, фізіологічних систем, що його складають, органів і тканин, встановлення взаємозв'язку будови органів з виконуваними функціями, формування поняття про взаємозалежність і єдність структури і функції органів людини, їхньої мінливості в процесі філогенезу й онтогенезу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» є:

- ознайомлення студентів з історією анатомічної науки;
- ознайомлення з загальною будовою тіла людини;
- ознайомлення з будовою клітини, тканин, органів, фізіологічних систем, що складають організм людини на основі сучасних досягнень макро- і мікроскопічної анатомії;
- встановлення взаємозв'язку будови органів з виконуваними функціями;
- формування поняття про взаємозалежність і єдність структури і функції органів людини, їхньої мінливості в процесі філогенезу й онтогенезу;
- ознайомлення з сучасними напрямками, основними методами досліджень;
- розвиток умінь майбутніх фахівців зі спеціальності «Фізичне виховання» будувати професійну діяльність, враховуючи загальнобіологічні закономірності будови людського організму;
- сприяти фізичному розвитку та зміцненню здоров'я дітей і дорослих.
- надати знання з анатомії та фізіології, які необхідні для розробки індивідуальних методів тренувань, врахування оптимальних навантажень на організм, для розробки дієт, які сприяють відновленню організму при інтенсивних фізичних навантаженнях;
- забезпечити студентів знаннями про морфо-функціональну організацію тіла людини;
- вивчити закономірності функціонування живих організмів.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Анатомія та фізіологія людини» посідає чільне місце у системі професійних знань вчителя фізичної культури. Опанування цього предмету є необхідним для вчителя фізичної культури, адже його професійна діяльність взаємопов'язана зі знаннями основних систем та органів людини і саме тому ознайомлення з анатомією та фізіологією людини дає змогу використовувати знання в цій галузі.

Передумови для вивчення дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми: ОКПП 1.2.24 Фізичне виховання, НДЗП 1.1.8 Безпека життєдіяльності, НДПП1.2.3 Гігієна, НДПП1.2.11 «Спортивна медицина», НДПП1.2.22 Методика навчання основ здоров'я, НДПП1.2.23 Психологія здоров'я та фізичного виховання, НДПП 1.2.5 Вікова й педагогічна психологія.

Відповідно до ОПШ «Анатомія та фізіологія людини» як навчальна дисципліна сприяє формуванню таких компетентностей

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Інтегральна компетентність ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов		
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетенція)	РН 3 РН 5	Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег
ЗК 2	Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно-важливої інформації з різних джерел	РН 4	педагогіки, історії педагогіки, сучасні тенденції педагогічної освіти для дослідження людини в координатах її освіти, виховання, учіння на гуманістичних засадах, технологій організації та здійснення виховної роботи в закладі загальної середньої освіти;
ЗК 3.	Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку	РН 9	Знає біологічні, соціальні, психологічні, духовні фактори, що обумовлюють значущість професії фахівця в галузі фізичного виховання та спорту
ЗК 4.	Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність)	РН 2	знає та вміє застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології, біохімії для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок людей різних вікових груп, володіє засобами інтегрального гармонійного (розумового, духовного і фізичного) розвитку людини.
Фахові компетентності (ФК)			

ФК 3.	Здатність до організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення.	РН 14	Застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних та гігієнічних аспектів занять фізичною культурою і спортом.
ФК 5.	Здатність зміцнювати здоров'я людини шляхом використання рухової активності, раціонального харчування та інших чинників здорового способу життя.	РН 9 РН 15	Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення. Визначати функціональний стан організму людини та обґрунтовувати вибір засобів профілактики перенапруження систем організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом.
ФК 7.	Здатність застосовувати знання про будову та функціонування організму людини	РН 9 РН 14	Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення. Застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних та гігієнічних аспектів занять фізичною культурою і спортом

Відповідно до ОПП «Анатомія та фізіологія людини» як навчальна дисципліна сприяє досягненню таких результатів навчання

Результати навчання	Шифр результату навчання
<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знає та вміє застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології, біохімії для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок людей різних вікових груп, володіє засобами інтегрального гармонійного (розумового, духовного і фізичного) розвитку людини; – фізіологічних та психологічних особливостей дитини шкільного віку, закономірностей психічного та індивідуального розвитку учнів; – знає закономірності розвитку фізичних (рухових) якостей в різних видах рухової активності; – знає біологічні, соціальні, психологічні та ін. фактори збереження здоров'я; – знає біологічні, соціальні, психологічні, духовні фактори, що обумовлюють значущість професії фахівця в галузі фізичного виховання та спорту. <p>Вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати соціально-психологічні чинники розвитку й формування особистості школяра, визначати й аналізувати принципи і умови організації навчальної діяльності школярів на основі знань загальної, вікової і педагогічної психології. – Здійснювати педагогічну діяльність у відповідності до чинних методичних вимог, обираючи для цього адекватні методи, форми й засоби навчання школярів у межах фаху, створювати середовище, сприятливе для пізнавальної активності школярів; – Презентувати результати власної професійної діяльності, обираючи найбільш ефективні засоби самопрезентації; – Організувати навчально-виховний процес у закладах освіти і власну діяльність відповідно до вимог безпеки життєдіяльності; – Здійснювати ефективну комунікацію в різних ситуаціях професійної взаємодії (з дітьми, їх батьками, колегами, керівництвом школи та її партнерами). 	<p align="center">PH2</p> <p align="center">PH 6</p> <p align="center">PH 7</p> <p align="center">PH 8 PH 9</p> <p align="center">PH 11</p> <p align="center">PH 12</p> <p align="center">PH 13</p> <p align="center">PH 14</p> <p align="center">PH 15</p>
<p>Автономність і відповідальність:</p> <ul style="list-style-type: none"> – обирати індивідуальну освітню траєкторію у відповідності до власних здібностей та потреб, здійснювати ефективний самоменеджмент; – здійснювати етично виправдану професійну поведінку в різних ситуаціях педагогічної діяльності (ситуаціях ризику, конфлікту, морального вибору тощо); – нести відповідальність за життя і здоров'я, навчання та розвиток колективу дітей та кожного учня окремо; – постійно працювати над власним професійним вдосконаленням; – володіє педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвиток фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення і вміє самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини. 	<p align="center">ПР 17</p> <p align="center">ПР 18</p> <p align="center">ПР 19</p> <p align="center">ПР 20</p> <p align="center">ПР 22</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.Анатомія та фізіологія як науки.

Тема 1. Анатомія як наука.

Предмет та завдання анатомії. Зв'язок анатомії з іншими науками. Методи анатомічного дослідження. Історія розвитку науки. Основні поняття й терміни, прийняті в анатомії.

Тема 2. Сучасні уявлення про будову людського організму. Організм людини як єдине ціле

Клітина, будова клітини тваринного організму. Типи тканин в організмі людини. Організм як єдине ціле: органи й системи органів, узгодженість їхньої діяльності. Статеві, расові та конституційні відмінності у людей.

Обов'язкова література

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 1. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
2. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 2. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
3. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 3. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
4. Аносов І.П. Анатомія людини у схемах : навч. наоч. посіб. / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – К. : Вища шк., 2002. – 191 с. : іл.
5. Ільєнко М.М. Анатомія людини : навч. посіб. / М.М. Ільєнко, С.М. Гарматіна, К.П. Ільєнко. – К. : Університет «Україна», 2007. – 242 с.
6. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл. / Г.І. Коляденко. – 5-те вид. – К. : Либідь, 2009. – 384 с.
7. Малий атлас з анатомії : навч. посіб. / Ришард Александровіч ; пер. з 5-го польськ. вид. – 2-е вид., випр.. – К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 136 с : 83 іл.
8. Павлюк Н.Л. Практикум з анатомії людини : навч. посіб. / Н.Л. Павлюк. – 2-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 216 с.

Змістовий модуль 2. Анатомія опорно-рухового апарату

Тема 3. Анатомія кісток і їхніх з'єднань.

Будова, форма та функції кісток. Кістковий мозок. Хімічний склад кісток. Ріст і розвиток кісток. З'єднання кісток скелету. Форми суглобів і рухи в них.

Тема 4. Анатомія окремих частин скелету

Скелет голови (череп). Топографія черепу. Череп новонародженого. Скелет тулубу: хребет, грудна клітина. Скелет кінцівок: верхня кінцівка, нижня кінцівка, їх пояси.

Тема 5. Основи міології

Будова, функції та класифікація м'язів. М'язи голови та шиї. М'язи тулубу. М'язи кінцівок.

Обов'язкова література

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 1. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
2. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 2. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. :

- іл.
3. *Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 3.* / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
 4. *Аносов І.П. Анатомія людини у схемах : навч. наоч. посіб.* / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – К. : Вища шк., 2002. – 191 с. : іл.
 5. *Ільєнко М.М. Анатомія людини : навч. посіб.* / М.М. Ільєнко, С.М. Гарматіна, К.П. Ільєнко. – К. : Університет «Україна», 2007. – 242с.
 6. *Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл.* / Г.І. Коляденко. – 5-те вид. – К. : Либідь, 2009. – 384 с.
 7. *Малий атлас з анатомії : навч. посіб.* / Ришард Александровіч ; пер. з 5-го польськ. вид. – 2-е вид., випр.. – К : ВСВ «Медицина», 2017. – 136 с : 83 іл.
 8. *Павлюк Н.Л. Практикум з анатомії людини : навч. посіб.* / Н.Л. Павлюк. – 2-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 216 с.
 9. *Пастухова В.А. Анатомія опорно-рухового апарату : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / В.А Пастухова, Я.В. Зіневич. – 2 е вид. – К. : Олімпійська література, 2018. – 152 с.*

Змістовий модуль 3. Вчення про внутрішні органи

Тема 6. Анатомія внутрішніх органів

Спланхнологія – вчення про нутроці. Будова травної системи (ротова порожнина, глотка, стравохід, шлунок, тонка кишка, печінка, підшлункова залоза, товста кишка.

Дихальна система. Будова дихальної системи (носова порожнина, гортань, трахеї, бронхи, легені.

Серцево-судинна система. Будова серця. Система кровообігу. Будова кровеносних судин. Анатомія лімфатичної системи.

Сечостатева система. Загальний план будови сечової системи. Органи сечовидільної системи: нирки, сечовід, сечовий міхур, сечівник, їх будова. Чоловічі статеві органи. Жіночі статеві органи.

Тема 7. Анатомія органів внутрішньої секреції

Загальна характеристика ендокринної системи. Гормони. Будова та функції залоз внутрішньої секреції: гіпофіз, шишкоподібне тіло, щитовидна залоза, прищитовидні залози, за грудинна залоза, надниркові залози. Ендокринна частина підшлункової залози (панкреатичні острівці). Ендокринні частини статевих залоз.

Тема 8. Анатомічна характеристика аналізаторів

Загальна характеристика сенсорних систем. Будова аналізаторів. Шкірний аналізатор (орган відчуття дотику, температури, болю). Пропріорецептивний аналізатор. Зоровий аналізатор. Слуховий і вестибулярний аналізатори. Смаковий аналізатор. Нюховий аналізатор.

Обов'язкова література

1. *Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 1.* / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
2. *Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 2.* / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
3. *Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 3.* / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.

4. Аносов І.П. Анатомія людини у схемах : навч. наоч. посіб. / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – К. : Вища шк., 2002. – 191 с. : іл.
5. Ільєнко М.М. Анатомія людини : навч. посіб. / М.М. Ільєнко, С.М. Гарматіна, К.П. Ільєнко. – К. : Університет «Україна», 2007. – 242с.
6. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл. / Г.І. Коляденко. – 5-те вид. – К. : Либідь, 2009. – 384 с.
7. Малий атлас з анатомії : навч. посіб. / Ришард Александровіч ; пер. з 5-го польськ. вид. – 2-е вид., випр.. – К : ВСВ «Медицина», 2017. – 136 с : 83 іл.
8. Музика Ф. В. Анатомія людини : навчальний посібник / Ф. В. Музика, М. Я. Гриньків, Т. М. Куцериб. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 359 с.
9. Павлюк Н.Л. Практикум з анатомії людини : навч. посіб. / Н.Л. Павлюк. – 2-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 216 с.

Змістовний модуль 4. Основні поняття фізіології

Тема 9. Основні поняття фізіології

Основні поняття загальної фізіології, механізми регуляції організму. Історичний нарис розвитку фізіології. Розвиток фізіології в Україні. Методи фізіологічних досліджень. Системний принцип організації фізіологічних функцій в онтогенезі.

Тема 10. Фізіологія нервової системи.

Загальна фізіологія центральної нервової системи. Нейронна організація нервової системи, класифікацію нейронів, фізіологічний механізм передачі імпульсу, рефлекс – основна форма нервової діяльності. Фізіологія нервових центрів, властивості і координація нервових процесів.

Тема 11. Фізіологія головного та спинного мозку.

Фізіологія спинного мозку, будова та функції, провідні шляхи спинного мозку, механізм утворення спино-мозкових корінців, сегменти спинного мозку, рефлексії спинного мозку. Відділи спинного мозку. Загальна будова та функції спинного мозку.

Фізіологія головного мозку. Відділи головного мозку, будова та функції. Кора головного мозку. морфо-функціональну організація кори головного мозку, електрична активність головного мозку.

Тема 12. Сенсорні системи (аналізатори).

Морфо-фізіологічна характеристика зорового аналізатору. Орган слуху та рівноваги. Фізіологія слухового аналізатору. Морфо-фізіологічна характеристика шкірного аналізатору. Морфо-фізіологічна характеристика нюхового та смакового аналізаторів.

Обов'язкова література

1. Антонік В.І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Навчальний посібник /В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336с.
2. Бабский В.И., Зубков А.А., Косицкий Г.И., Ходоров В.И. Физиология человека. – М. : “Медицина”, 1966. – 666 с.
3. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология : учебник / Е. А. Воробьева, А.В. Губарь, Е.Б. Сафьянникова. – 2-е изд. перераб. идоп. – М. : Медицина, 1981. – 146 с., ил.
4. Гайда С.П. Анатомія і фізіологія людини / С.П. Гайда. – К. : Вища школа, 1972. – 216с.
5. Основи анатомії і фізіології людини : теорет. та практ. курс : навч. посіб. для студ. спец. "Соціологія" та ін. немед. спец. / Л.Д. Кизименко, І.І. Сняданко. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 248 с.

6. Плахтій П. Фізіологія людини. В 3-х частинах. Ч II. Практикум: навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. – 240 с.
7. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П.І. Сидоренко та ін. – 3-тє вид., випр. – К. : Медицина, 2011. – 248 с.
8. Физиология человека: учебник для институтов физической культуры / под ред. В.В. Васильевой. – М. : Физкультура и спорт, 1984. – 319 с.
9. Шевчук В.Г. Посібник з фізіології. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 576 с.
10. Яновський І.І., Ужако П.В. Фізіологія людини і тварини: практикум. – К. : Вища школа, 1991. – 504 с.

Змістовний модуль 5. Умовно-рефлекторна діяльність

Тема 13. Механізм утворення умовних рефлексів.

Особливості вищої нервової діяльності людини. Основні поняття вищої та нижчої нервової діяльності, безумовні та умовні рефлексі, механізм утворення умовних рефлексів.

Тема 14. Специфічні особливості ВНД.

Основи типології, типи нервової системи, особливості першої та другої сигнальних систем, функціональна асиметрія мозку, фізіологія мовлення.

Тема 15. Периферична нервова система.

Спинномозкові нерви. Черепно-мозкові нерви. Проведення збудження по волокнах різних типів. Проведення збудження по нервовому волокну. Проведення збудження з нервового волокна на м'язи. Проведення збудження по м'язовому волокну.

Тема 16. Вегетативна нервова система.

Симпатична нервова система. Парасимпатична нервова система.

Обов'язкова література

11. Антонік В.І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: навч. посіб. / В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
12. Бабский В.И., Зубков А.А., Косицкий Г.И., Ходоров В.И. Физиология человека. – М. : «Медицина», 1966. – 666 с.
13. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология : учебник / Е.А. Воробьева, А.В. Губарь, Е.Б. Сафьянникова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Медицина, 1981. – 146 с., ил.
14. Гайда С.П. Анатомія і фізіологія людини / С.П. Гайда. – К. : Вища школа, 1972. – 216 с.
15. Основи анатомії і фізіології людини : теорет. та практ. курс : навч. посіб. для студ. спец. "Соціологія" та ін. немед. спец. / Л.Д. Кизименко, І.І. Сняданко. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 248 с.
16. Плахтій П. Фізіологія людини. В 3-х частинах. Ч II. Практикум : навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2005. – 240 с.
17. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П.І. Сидоренко та ін. – 3-тє вид., випр. – К. : Медицина, 2011. – 248 с.
18. Физиология человека: учебник для институтов физической культуры / под ред. В.В. Васильевой. – М. : Физкультура и спорт, 1984. – 319 с.
19. Шевчук В.Г. Посібник з фізіології. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 576 с.
20. Яновський І.І., Ужако П.В. Фізіологія людини і тварини: практикум. – К. : Вища школа, 1991. – 504 с.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Анатомія та фізіологія як науки												
Тема 1.Анатомія як наука	10	2	-			6	10	1				9
Тема 2.Сучасні уявлення про будову людського організму.	10	2	2			6	12	1	2			9
Разом за змістовим модулем 1.	18	4	2			12	22	2	2			18
Змістовий модуль 2. Анатомія опорно-рухового апарату												
Тема 1.(3) Анатомія кісток і їхніх з'єднань	10	2	2			6	10	1				9
Тема 2. (4) Анатомія окремих частин скелету	10	2	2			6	12	1	2			9
Тема 3. (5) Основи міології	14	2	4			8	13	2	2			9
Разом за змістовим модулем 2.	34	6	8			20	35	4	4			27
Змістовий модуль 3. Вчення про внутрішні органи												
Тема 1 (6) Анатомія внутрішніх органів.	20	4	8			8	11	2				9
Тема 2 (7) Анатомія органів внутрішньої секреції	12	2	2			8	11	-	2			9
Тема 3 (8) Сенсорні системи (аналізатори	6	-	-			6						

Разом за змістовим модулем 3	38	6	10			22	33	2	4			27
Змістовий модуль 4. Основні поняття фізіології												
Тема 1.(8). Основні поняття фізіології	10	2	2			6	9					9
Тема 2.(9). Фізіологія нервової системи	10	2	2			6	11	2				9
Тема 3. (10). Фізіологія головного та спинного мозку	14	2	4			8	13	2	2			9
Тема 4. (11). Сенсорні системи (аналізатори).	10	4	2			6	11		2			9
Разом за змістовим модулем 4	44	8	10			26	44	4	4			36
Змістовий модуль 5. Умовно-рефлекторна діяльність												
Тема 1.(12). Механізм утворення умовних рефлексів	12	2	2			8	11	1	1			9
Тема 2. (13). Специфічні особливості ВНД	14	2	4			8	11	1	1			9
Тема 3. (14). Периферична нервова система	10	2	2			6	12	1	2			9
Тема 4.(15). Вегетативна нервова система	10	2	2			6	12	1	2			9
Разом за змістовим модулем 4	46	8	10			28	46	4	6			36
Модуль 2												
<i>ІЗ</i>												
Усього годин	180	32	40			108	180	16	20			144

5. Перелік тем і зміст практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин	Результат навчання (РН) за ОП
1.	Анатомія як наука. Сучасні уявлення про будову та розвиток людського організму. Організм як єдине ціле. Будова клітини, тканин, поняття про органи і системи органів.	Ознайомитись з предметом та завданнями анатомії, зв'язком її з іншими науками, методиками анатомічного дослідження, а також історією розвитку науки й основними поняттями й термінами, прийнятими в анатомії, із сучасними уявленнями про будову та розвиток людського організму, будовою клітини, типами тканин, поняттями про органи і системи органів, навчитись розрізняти поняття «ріст» і «розвиток», називати причини акселерації.	2	РН 2, РН 6
2.	Будова, форма та функції кісток. З'єднання кісток скелету. Анатомія окремих частин скелету. Череп. Будова кістки. Кісткова тканина (компактна, губчаста). Кістковий мозок (червоний, жовтий). Види з'єднань кісток. Суглоб. Форма суглобів, будова суглоба.	ознайомитись з будовою, формою, хімічним складом та функціями кісток, розташуванням та значенням кісткового мозку, а також особливостям процесу росту й розвитку скелету. : ознайомитись з типами й видами сполучень кісток, особливостями окремих суглобів людини, характером рухів у суглобах, а також розкрити взаємозв'язок виду й форми з'єднань кісток з функцією опірно-рухового апарату в цілому; ознайомитись з будовою мозкового відділу черепу та вивчити кістки лицевого відділу черепа їхню взаємодію, а також вивчити назви розташування і структурні особливості кісток.	2	РН 2, РН 7, РН 8, РН 9
3.	Скелет тулубу: хребет, грудна клітина. Скелет верхніх та нижніх кінцівок і їх поясів. Відділи скелету тулуба	ознайомитись з особливостями будови хребців різних відділів хребта, хребта в цілому, а також ребер і грудини; навчитись розпізнавати частини скелета тулубу, відокремлені від цілого; ознайомитись з особливостями будови скелету вільної верхньої та нижньої кінцівок, плечового та тазового поясу, а також навчитись характеризувати сполучення цих кісток	2	РН 2, РН 6, РН 8
4.	Основи міології. Будова та класифікація м'язів. М'язи голови та шиї. Загальні уявлення про м'язи. Будова і робота м'язів. Класифікація. М'язи голови (мімічні, жувальні). М'язи	ознайомитись із загальними уявленнями про м'язову систему, класифікацією м'язів, а також принципами їхньої будови та роботи. ознайомитись із жувальними і мімічними м'язами, розглянути групи м'язів шиї, знати їхні функції, а також уміти називати основні м'язи.	2	РН 2, РН 6, РН 8

	цих: поверхневі та глибокі.			
5.	М'язи тулубу. М'язи кінцівок (верхня та нижня кінцівки). М'язи плечового поясу, м'язи плеча, передпліччя, кисті, М'язи тазового поясу, стегна, гомілки, стопи.	вивчити будову й функції м'язів спини, грудей і живота з елементами топографії. Навчитись знаходити й показувати м'язи, давати їхню функціональну характеристику, називати основні м'язи; ознайомитись із будовою, топографією і функціями м'язів плечового та тазового поясу, верхньої та нижньої кінцівок, а також навчитись їх знаходити й показувати, давати функціональну характеристику, називати основні м'язи.	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9
6.	Анатомія внутрішніх органів: травна система. Спланхнологія. Загальні уявлення про будову травної системи людини. Ротова порожнина: слизові залози, язик, зуби. Глотка. Стравохід. Шлунок, тонка і товста кишка. Печінка, підшлункова залоза.	ознайомитись із будовою органів травлення, з'ясувати їхні структурно-функціональні й вікові особливості.	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9
7.	Анатомія внутрішніх органів: дихальна система. Загальний план будови дихальної системи. Носова порожнина, гортань, трахея, бронхи, легені, плевра, середостіння. Вікові особливості дихальної системи.	ознайомитись із будовою органів дихання, з'ясувати їхні структурно-функціональні й вікові особливості.	2	PH 2, PH 6
8.	Анатомія внутрішніх органів: серцево-судинна система. Загальний план будови ССС. Серце. Розташування, будова. Кровообіг, будова кровеносних судин. Анатомія лімфатичної системи. Вікові особливості ССС.	ознайомитись із будовою органів дихання, з'ясувати їхні структурно-функціональні й вікові особливості.	2	PH2, PH 6, PH 8
9.	Анатомія внутрішніх органів: сечовидільна	ознайомитись із будовою сечовидільної системи, з'ясувати її	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9

	система. Загальний план будови сечовидільної системи. Будова нирки, нефрон, сечовід, сечовий міхур, сечівник, їх будова. Вікові особливості будови сечовидільної системи.	структурно-функціональні й вікові особливості.		
10.	Органи внутрішньої секреції. Загальна характеристика ендокринної системи, Гормони. Гіпофіз, шишкоподібне тіло, щитоподібна залоза, прищитоподібні залози, тимус, надниркові залози. Ендокринна частина підшлункової залози, статевих залоз.	ознайомитись із загальною характеристикою ендокринних залоз, поняттям про гормони, структурно-функціональними особливостями кожної із залоз внутрішньої секреції.	2	PH2, PH 6, PH 8
11.	Фізіологія як наука. Об'єкт і методи фізіологічних досліджень, механізми регуляції функцій в організмі.	вивчити що таке подразнення, подразливість, збудження, гальмування, поріг подразнення, механізми регуляції організму.	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9
12.	Фізіологія нервової системи. Загальна фізіологія центральної нервової системи. Рефлекс – основна форма нервової діяльності.	вивчити будову та функції нервової системи, розвиток її в онтогенезі	2	PH2
13.	Фізіологія спинного мозку. Будова та функції спинного мозку. Провідні шляхи спинного мозку. Утворення рефлексів	вивчити будову та функції спинного мозку, провідні шляхи спинного мозку, механізм утворення спино-мозкових корінців, сегменти спинного мозку, рефлекси спинного мозку.	2	PH2, PH 6, PH 8
14.	Фізіологія головного мозку. функціональна організація кори великого мозку. Сенсорні моторні та асоціативні зони	Вивчити будову головного мозку і ознайомитися з функціями окремих його структур, морфо-функціональну організацію кори головного мозку, електричну активність головного мозку	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9

	кори. Роль кори у формуванні системної діяльності організму			
15.	Сенсорні системи (аналізатори). Будова та функції. Зоровий аналізатор, слуховий аналізатор, орган смаку, нюху, будова та функції.	розглянути і вивчити будову та функції сенсорних систем	2	PH 2, PH 6, PH 8
16.	Механізм утворення умовних рефлексів. Роль кори у формуванні системної діяльності. Умови необхідні для вироблення умовних рефлексів	засвоїти методику утворення умовних рефлексів, виробити умовний рефлекс на свисток, умовний руховий рефлекс на ноцицептивне (больове) подразнення, використання таблиць Анфімова для вироблення умовного рефлексу та його гальмування	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9
17.	Специфічні особливості ВНД. Поняття про безумовні та умовні рефлекси. Класифікація безумовних рефлексів. Інстинкти	ознайомитися та вивчити поняття про безумовні та умовні рефлекси. Класифікація безумовних рефлексів. Інстинкти.	2	PH 2, PH 7, PH 8, PH 9
18.	Специфічні особливості ВНД. Функціональна організація кори великого мозку. Сенсорні моторні та асоціативні зони кори. Роль кори у формуванні системної діяльності організму	вивчити основи типології, типи нервової системи, особливості першої та другої сигнальних систем, функціональну асиметрію мозку, фізіологію мовлення	2	PH2, PH 6, PH 8
19.	Периферична нервова система. Спинно- та черепно-мозкові нерви, проведення збудження по нерву та з нерва на м'яз	розглянути фізіологічні особливості спинно- та черепно-мозкових нервів, проведення збудження по нерву та з нерва на м'яз	2	PH2, PH 6, PH 8
20.	Вегетативна нервова система. Будова та функції симпатичної нервової системи. Будова та функції парасимпатичної нервової системи.	розглянути і вивчити будову та функції симпатичної та парасимпатичної нервової системи.	2	PH2

Разом		40	
-------	--	----	--

6. Перелік тем і зміст лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Історія анатомічних досліджень	4	8
2.	Будова клітини тваринного організму: ядро, органоїди, оболонка. Поділ клітин: мітоз, мейоз. Ембріональний розвиток людини	6	10
3.	Філогенез скелету людини. Ріст і розвиток кісток.	8	10
4.	Особливості опорно-рухового апарату людини. Розвиток м'язів. Роль м'язів в обмінних процесах організму	8	12
5.	Розвиток внутрішніх органів. Онто- й філогенез	8	12
6.	Органи лімфатичної системи. Імунна система	8	10
7.	Методи фізіологічних досліджень	6	8
8.	Робота і стомлення м'язів	8	10
9.	Вегетативна нервова система	12	16
10.	Лімбічна система	8	10
11.	Гальмування в центральній нервовій системі	8	10
12.	Смаковий аналізатор. Нюховий аналізатор.	8	10
13.	Дотиковий аналізатор. Механізми рецепції. Механорецепція. Терморецепція. Больова рецепція	8	8
14.	Лімфоутворення і лімфообіг.	8	10
	Усього	108	144

№ з/п	Зміст роботи	Кількість годин денна	Кількість годин заочна
1	Підготовка до лекційних занять	21	...18
2	Підготовка до практичних занять	21	...18
3	Підготовка до екзамену	30	30
4	Самостійна робота:	108	144
	Разом	108	144

8. Індивідуальні завдання

Згідно з навчального плану навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» індивідуальні завдання не заплановані.

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» використовуються пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- розв'язання проблемних завдань;

- виконання індивідуальних досліджень з анатомії;
- виконання практичної роботи;
- тестових завдань;
- доповідей та повідомлень;
- активізації самостійного вивчення студентами літератури.

У процесі проведення аудиторних занять з дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» використовуються такі методи навчання як:

словесні (лекції, бесіди, пояснення, дискусії, круглі столи, доповіді):

- дозволяють в короткий термін передати велику за обсягом інформації;
- розвивають абстрактне мислення;
- розвивають у студентів здібності до вірного, глибокого та осмисленого сприйняття навчального матеріалу

Наочні (мультимедійні презентації, схеми, таблиці, роздатковий матеріал, відеоматеріали):

- візуальне сприйняття дійсності, поєднання наочного сприйняття і слова;
- об'єднання, узагальнення і систематизація окремої словесної інформації;
- позитивний вплив на емоційну сферу діяльності студентів.

Практичні (виконання медичних маніпуляцій, масажних прийомів, рішення ситуаційних задач, лабораторні дослідження, самостійна практична робота, рішення тестових завдань):

формування, закріплення та удосконалення практичних умінь і навичок через такі методичні прийоми як:

- постановка задач;
- планування і організація їх виконання;
- регулювання і контроль;
- коректування практичної діяльності.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Під час поточного контролю оцінюється здатність та рівень виконання студентом завдань на практичних заняттях, результати самостійної роботи з навчальною літературою, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом.

Зразок варіанту

Контрольні завдання для підсумкового контролю (залік)

1. Предмет та завдання анатомії та фізіології людини.
2. Значення анатомії людини.
3. Зв'язок анатомії людини з іншими науками.
4. Методики анатомічного дослідження.
5. Історія розвитку науки анатомії та фізіології людини.
6. Основні поняття й терміни, прийняті в анатомії.
7. Будова клітини тваринного організму. Основні періоди й етапи розвитку людини в онтогенезі. Акселерація.
8. Статеві, расові та конституційні відмінності у людей.
8. Поділ клітин: мітоз, мейоз.
9. Типи тканин в організмі людини.
10. Організм як єдине ціле: органи й системи органів.
11. Будова, форма та функції кісток.
12. Кістковий мозок.

13. Хімічний склад кісток.
14. Ріст і розвиток кісток.
15. З'єднання кісток скелету. Форми суглобів і рухи в них.
16. Скелет тулубу. Хребет, його відділи, будова і функції.
17. Скелет тулубу, грудна клітина, будова і функції.
18. Скелет кінцівок: верхня кінцівка, нижня кінцівка, плечовий та тазовий пояси, будова та функції.
19. Скелет голови. Мозковий та лицевий череп. Топографія черепа.
20. Череп новонародженого, будова та функції.
24. Будова та класифікація м'язів. Форма м'язів.
25. М'язи тулубу.
26. М'язи голови та шиї.
27. М'язи верхньої кінцівки.
28. М'язи нижньої кінцівки.
34. Травна система, її будова і функції. Відділи травного тракту. Травні залози. Вікові особливості системи травлення.
35. Дихальна система: значення, будова, функції, вікові особливості.
36. Серцево-судинна система. Будова і розташування серця і судин. Розвиток кровоносної системи. Лімфатична система.
37. Кров: функції, склад. Формені елементи крові. Зсідання крові. Групи крові. Кровотворні органи.
38. Сечостатева система: значення, будова, функції, розвиток.
39. Загальна характеристика ендокринної системи. Гормони.
40. Будова та функції залоз внутрішньої секреції.
41. Загальна характеристика сенсорних систем людини.
39. Будова органу зору, функції зорового аналізатору.
40. Орган слуху та рівноваги, будова та функції.
41. Орган смаку. Орган нюху.
42. Шкіра та рецептори шкіри. Будова та функції.
43. Фізіологія як наука.
44. Значення нервової системи. Класифікація нервової системи.
45. Історичний нарис розвитку фізіології. Розвиток фізіології в Україні.
46. Методи анатомічних досліджень.
47. Закономірності онтогенетичного розвитку.
48. Будова і функції рухового апарату організму людини.
49. Класифікація посмугованих м'язів.
50. Значення нервової системи. Класифікація нервової системи.
51. Фізіологія дихання, механізм його регуляції.
52. Фізіологія травлення, обміну енергії та речовин.
53. Фізіологія взаємодії організму та зовнішнього середовища.
54. Фізіологія вищої нервової діяльності.
55. Фізіологія нервового волокна. Збудливість.
56. Фізіологія скелетних м'язів, опорно-рухового апарату.
57. Фізіологія нервово-гуморальної регуляції організму.
58. Фізіологія ендокринної системи.
59. Фізіологія крові.
60. Фізіологія серцево-судинної системи, механізм її регуляції.
61. Фізіологія дихання, механізм його регуляції.
62. Роль кори головного мозку у формуванні системної діяльності.
63. Імунітет. Види.

64. Роль І. М. Сеченова та І.П. Павлова у вивченні розвитку вищої нервової діяльності.
65. Безумовні та умовні рефлекси.
66. Типи ВНД.
67. Нейронні ланцюги та нервові центри.
68. Синапси ЦНС, будова, механізм передавання інформації. Нейромедіатори, види.
69. Процеси збудження та гальмування в ЦНС.
70. Фізіологія спинного мозку, особливості будови, висхідні та низхідні провідні шляхи.
71. Спинномозкові рефлекси.
72. Видові особливості довгастого мозку та мосту, види черепно-мозкових нервів, функції.
73. Особливості будови середнього мозку.
74. Структурно-функціональна організація мозочка. Роль у програмуванні та контролюванні рухів.
75. Функціональна організація та зв'язки базальних ядер, взаємодія їх з гіпоталамусом і чорною субстанцією. Клінічні прояви при ушкодженні базальних ядер.
76. Структурно-функціональна організація лімбічної системи. Роль у забезпеченні емоцій;
77. Функціональна організація кори великого мозку.
78. Сенсорні моторні та асоціативні зони кори.
79. Роль кори у формуванні системної діяльності організму.
80. Нервова регуляція вегетативних функцій.
81. Симпатичний, парасимпатичний та метасимпатичний відділи, їх роль у регуляції функцій.
82. Механізм передавання збудження у синапсах симпатичної та парасимпатичної частин нервової системи.
83. Пояснення механізму впливу автономної нервової системи на вісцеральні функції організму.
84. Поняття про безумовні та умовні рефлекси. Класифікація безумовних рефлексів. Інстинкти.
85. Роль спинного мозку в забезпеченні рухових функцій.
86. Відмінності нервової регуляції від гуморальної.
87. Фізико-хімічні властивості крові та плазми.
88. Функціональна анатомія великого і малого кола кровообігу.
89. Основні функції шлунково-кишкового тракту.
90. Функції нирок.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Анатомія та фізіологія людини»

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Освітній ступень	Бакалавр
Спеціальність	014 Середня освіта (Фізична культура)
Семестр	2
Навчальна дисципліна	Анатомія та фізіологія людини

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Поясніть значення анатомії людини як науки. Предмет та завдання навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини».

2. Яке призначення сенсорних систем. Розглянути будову та функції зорового аналізатора.
3. Визначити поняття про організм як єдине ціле.

Затверджено на засіданні кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я
Протокол № _ від « _ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____
Екзаменатор _____

А.В. Осіпцов
Т.Г. Шаповалова

11. Критерії оцінювання

Орієнтовні критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремий вид навчальної	Критерії оцінювання навчальних досягнень
3 бали	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, якісно виконує творчі завдання з дотриманням чистоти та правильності виконання, вільно використовує наукову термінологію.
2 бали	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, повно розкриває зміст теоретичних запитань, на достатньо високому рівні виконує творчі завдання з дотриманням чистоти та правильності виконання, вільно використовує наукову термінологію.
1 бал	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки. На середньому рівні розкриває зміст теоретичних запитань та виконує творчі завдання щодо дотримання чистоти та правильності виконання, недостатньо використовує наукову термінологію.
0 балів	Оцінюється робота студента, який виконує творчі завдання на дуже низькому рівні (не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань).

Орієнтовні критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на практичному занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень
0 балів	- відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1 бал	- фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2 бали	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.
Самостійна робота здобувача вищої освіти	
Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерій оцінювання навчальних досягнень
0 балів	- відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
1 бал	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
2 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

**Орієнтовні критерії оцінювання підсумкового контролю
знань здобувачів вищої освіти**

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

**Орієнтовні загальні критерії та шкала оцінювання результатів навчання
(навчальних досягнень здобувачів вищої освіти) атестаційного екзамену**

Сума балів за 100-бальною шкалою, накопичених студентом за результатами навчання	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента		Значення оцінки результатів навчання за формами підсумкового контролю	
	Рівень сформованості компетентностей, визначених освітньою програмою для навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни	Екзамен	Залік
90-100	Студент виявляє високий рівень сформованості всіх загальних і фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою спеціальності	Студент демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Відмінно	Зараховано
74-89	Студент демонструє достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою спеціальності. Несформовані компетентності відсутні	Студент виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Добре	
60-73	Студент демонструє мінімально достатній та достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою спеціальності. Несформовані компетентності відсутні	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни.	Задовільно	
35-59	Лише частина визначених освітньою програмою спеціальності для навчальної дисципліни загальних	Ряд запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни відсутні. Рівень наявних результатів навчання	Незадовільно	Не зараховано

	і фахових			
	компетентностей сформовані в студента на мінімально-достатньому або недостатньому рівні, рівень сформованості решти компетентностей є недостатнім або компетентність взагалі відсутня.	є недостатнім є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом		
0-34	Компетентності не сформовані	Результати навчання відсутні		

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Вид роботи	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Анатомія та фізіологія як науки			
Тема 1	2	0,011	1
лекційні	2	0,011	1
практичні	-		
Тема 2	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Змістовий модуль 2. Анатомія опорно-рухового апарату			
Тема 1	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Тема 2	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Тема 3	6	0,033	4
лекційні	2	0,011	
практичні	4	0,022	4
Змістовий модуль 3. Вчення про внутрішні органи			
Тема 1	10	0,055	8
лекційні	2	0,011	-
практичні	8	0,044	8
Тема 2	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Тема 3	2	0,011	1
лекційні	2	0,011	1
практичні	-		
Змістовий модуль 4. Основні поняття фізіології			
Тема 1	4	0,022	2
лекційні	2	0,011	
практичні	2	0,011	2

Тема 2	4	0,022	2
лекційні	2	0,011	
практичні	2	0,011	2
Тема 3	6	0,033	4
лекційні	2	0,011	
практичні	4	0,022	4
Тема 4	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Змістовий модуль 5			
Тема 1	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Тема 2	6	0,033	4
лекційні	2	0,011	
практичні	4	0,022	4
Тема 3	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Тема 4	4	0,022	3
лекційні	2	0,011	1
практичні	2	0,011	2
Підготовка і складання екзамену			50
Підсумок	180	6	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, кваліфікаційної роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Мультимедійне забезпечення, таблиці, атласи, підручники тощо. Викладання дисципліни (проведення лекцій і практичних занять) передбачає

аудиторію з мультимедійною дошкою або мультипроєктором, 21 комп'ютерами з вільним доступом до Інтернету.

14. Рекомендовані джерела інформації

Обов'язкова література

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 1. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
2. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 2. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
3. Анатомія людини : підручник : у 3 т. Т 3. / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 6, доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 456 с. : іл.
4. Анатомія та фізіологія з патологією \ Під ред. Я.І. Федонюка. – К. : Либідь, 2014.- 700С.
5. Анатомія людини. Кравчук С. Ю. – Чернівці, 2007. – 600 с.: іл.
6. Аносов І.П. Анатомія людини у схемах : навч. наоч. посіб. / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – К. : Вища шк., 2002. – 191 с. : іл.
7. Антонік В.І. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Навчальний посібник /В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов. – К. : «Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
8. Боярчук О. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.Д. Боярчук; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. – 395 с.
9. Гайда С.П. Анатомія і фізіологія людини / С.П. Гайда. – К. : Вища школа, 1972. – 216 с.
10. Ільєнко М.М. Анатомія людини : Навч. посіб. / М.М. Ільєнко, С.М. Гарматіна, К.П. Ільєнко. – К. : Університет «Україна», 2007. – 242с.
11. Иваницкий М.Ф. Анатомия человека (с основами динамической и спортивной морфологии) : учебник для институтов физической культуры / М.Ф. Иваницкий / Изд. 7-е. [Под ред. Б.А. Никитюка, А.А. Гладышевой, Ф.В. Судзиловского]. – М. : Олимпия, 2008. – 624 с.
12. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл. / Г.І. Коляденко. – 5-те вид. – К. : Либідь, 2009. – 384 с.
13. Краев А.В. Анатомия человека : учеб. пособ. / А.В. Краев, под ред. Р.Д. Синельников. – М. : «Медицина», т. 1, 1978, - 496 с.
14. Краев А.В. Анатомия человека : учеб. пособ. / А.В. Краев, под ред. Р.Д. Синельникова. – М. : «Медицина», т. 2, 1978, 352 с.
15. Липченко В.Я. Атлас нормальной анатомии человека : учеб. пособ. / В.Я. Липченко, Р.С. Самусев. – М. : Медицина, 1989. – 170 с.
16. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни / І.М.Маруненко., В.І. Бобрицька, Є.О. Неведомська. – К. : Професіонал, 2004. – 480 с.
17. Павлюк Н.Л. Практикум з анатомії людини : навч. посіб. / Н.Л. Павлюк. – 2-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 216 с.
18. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. Учебное пособие для мединститутов / Р.Д. Синельников. – М. : Медицина. Т.1, 1967. – 460 с.; Т.2, 1966. – 471 с.; Т.3, 1968. – 394 с.: цв. ил.
19. Пастухова В.А. Анатомія опорно-рухового апарату : навч. посіб. для самостійної роботи студентів / В.А Пастухова, Я.В. Зіневич. – 2 е вид. – К. : Олімпійська література, 2018. – 152 с.

Додаткова література

1. Анатомия человека. В 2 т. / под ред. Сапина М.Р. / 5-е изд., перераб. и доп. – М. : 2001. – Т.1 – 640 с., Т.2 – 640 с.
2. Анатомия человека : учеб. пособ. для студентов учреждений, обеспечивающих образование по специальности «Сестринское дело»/ Е.С. Околокулак, К.М. Ковалевич, Ю.М. Киселевский. Под редакцией Е.С. Околокулака. – Гродно : ГрГМУ, 2008. – 424 с.
3. Бабский В.И., Зубков А.А., Косицкий Г.И., Ходоров В.И. Физиология человека. – М. : «Медицина», 1966. – 666 с.
4. Безруких М.М. Возрастная физиология : учеб. пособ. для студ .высш. уч. заведений / М.М. Безруких, В.Д. Сонькин, Д.А. Фарбер. – М. : изд. Центр „Академия”, 2003. 416 с.
5. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология : учебник / Е. А. Воробьева, А. В. Губарь, Е.Б. Сафьянникова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Медицина, 1981. – 146 с., ил.
6. Гладышева А.А. Анатомия человека : учебн. для техникумов физической культуры / А.А. Гладышева. – М. : ФиС, 1984. – 304 с.
7. Данилова Н.Н., Крылова А.Л. Физиология высшей нервной деятельности : учебник. – М. : Учебная литература, 1997. – 432 с.
8. Дорохов Р.Н. Спортивная морфология : учеб. пособ. / Р.Н. Дорохов, В.П. Губа. – М : СпортАкадемПресс, 2002. – 270 с.
9. Дубровский В.И. Лечебная физическая культура (кинезотерапия): учеб. для студ. высш. учеб. заведений. 3-е изд., испр. и доп. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 624 с.
10. Козлов В.И. Основы спортивной морфологии : учеб. пособ. / В.И. Козлов, А.А. Гладышева. – М : ФиС, 1977. – 250с.
11. Колесников Н.В. Анатомия человека : учебник / Н.В. Колесников. – М. : Медгиз, 1954. – 480 с.
12. Коляденко Г.І. Анатомія людини: підруч. для студ. природ. спец. вищ. пед. навч. закл. 5-те вид. – К. : Либідь, 2009. 384 с., іл.
13. Курепина М.М. Анатомия человека : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 384 с: ил.
14. Леонтьева Н.Н. Анатомия и физиология детского организма. Ч.1 : уч. пособ. / Н.Н. Леонтьева, К.В. Маринова. – М. : Просвещение, 1986. – 287 с.
15. Леонтьева Н.Н. Анатомия и физиология детского организма (внутренние органы). Ч. 2 / Н.Н. Леонтьева, К.В. Маринова. – М. : Просвещение, 1976. – 250 с.
16. Любимова З.В., Маринова К.В., Никитина А.А. Возрастная физиология : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 304 с.
17. Лысова Н.Ф. Возрастная анатомия, физиология и школьная гигиена : учеб. пособ. / Н.Ф. Лысова, Р.И. Айзман, Я.Л. Завьялова, В.М. Ширшова. – Новосибирск : Сиб. унив. изд-во, 2010. – 398 с. – (Университетская серия).
18. Матешук-Вацеба Л.Р. Нормальна анатомія : навч.-метод. посіб. / Л.Р. Матешук-Вацеба. – Л. : Поклик сумління, 1997. – 269 с.
19. Музика Ф. В. Анатомія людини : навч. посіб. / Ф. В. Музика, М. Я. Гриньків, Т. М. Кучериб. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 359 с.
20. Основы анатомии і фізіології людини : теорет. та практ. курс : навч. посіб. для студ. спец. "Соціологія" та ін. немед. спец. / Л.Д. Кизименко, І.І. Сняданко. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 248 с.
21. Плахтій П. Фізіологія людини. В 3-х частинах. Ч II. Практикум : навч. посіб. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2005. – 240 с.

22. Привес М.Г. Анатомия человека : учебн. лит. для студент. мед. ВУЗов / М.Г. Привес, Н.К. Лысенков, В.И. Бушкович. – СПб. : Гиппократ, 2002. – 704 с.
23. Сапин М.Р. Анатомия человека : учебник для студ. биол. спец. вузов / М.Р. Сапин, Г.Л. Билич. – М. : Высшая шк., 1989. – 544 с.
24. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини : підручник / П.І. Сидоренко та ін. – 3-тє вид., випр. – К. : Медицина, 2011. – 248 с.
25. Усатенко О.К. Російсько-український словник медичної термінології / О.К. Усатенко. – К. : Наукова думка, 1996. – 463 с.
26. Федонюк Я.І. Анатомія та фізіологія з патологією. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. – 676 с.
27. Физиология человека / под ред. Г.И. Косицкого. – 3-е изд., переработанное и доп. – М. : Медицина, 1985. – 544 с.
28. Физиология человека: учебник для институтов физической культуры / под общей ред. проф. Н.В. Зимкина. – 5-е изд. – М. :Физкультура и спорт, 1975.
29. Физиология человека: учебник для институтов физической культуры / Под ред. В.В. Васильевой. – М. : Физкультура и спорт, 1984. – 319 с.
30. Филимонов В.И. Медицинская физиология. – К., том 1, 1998. – 366 с.
31. Фомин Н.А. Физиология человека. – 3-е изд. – М. : Просвещение; Владос, 1995. – 416 с.
32. Хоменко, Б. Г. Анатомія і фізіологія дитячого організму [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Б.Г. Хоменко, О.М. Дідков ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Київ : НПУ, 2004. – 373 с.
33. Хрипкова А.Г., Антропова М.Ф., Фарбер Д.А. Возрастная физиология и школьная гигиена. – М. : Просвещение, 1990. – 319 с.
34. Цигикало О.В. Анатомія людини : ілюстрований навчальний посібник для самостійної підготовки студентів / О.В. Цигикало. – Чернівці, 2003. – 254 с.
35. Чайченко Г.М. Фізіологія людини і тварин : підручник – К. : Вища шк., 2003. – 463 с.
36. Шевчук В.Г. Посібник з фізіології. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 576 с.
37. Яновський І.І., Ужако П.В. Фізіологія людини і тварин : практикум. – К. : Вища школа, 1991. – 504 с.

Атласи

1. Анатомический атлас человеческого тела. В 3-х томах. под ред. Ф Кишш, Я. Сентаготаи. Будапешт, 1973.
2. Большой атлас анатомии человека / пер. с англ. Ю. В. Букановой. — Москва : Астрель, Кладезь, 2013. – 192 с.
3. Воробьев В.П., Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. Т. 1 - 5. М.-Л., 1946 – 1948.
4. Малий атлас з анатомії : навч. посіб. / Ришард Александровіч ; пер. з 5-го польськ. вид. – 2-е вид., випр. – К : ВСВ «Медицина», 2017. – 136 с : 83 іл.
5. Синельников Р.Д., Синельников Я.Р. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. М., 1989 – 1990.
6. Атлас анатомии человека [Текст] / автор-сост. Г.А. Голубкова. – Харьков : Книжный клуб «Клуб Семейного Досуга»: Белгород: ООО «Клуб Семейного Досуга», 2010. – 528 с.

Інформаційні ресурси

1. Інформаційні ресурси Київського національного університету імені Тараса Шевченка/ <http://www.kiev.ua/ru>.
2. Інформаційні ресурси Львівського національного університету імені Івана Франка/ <http://www.franko.lviv.ua/ru>.

3. Інформаційні ресурси Московського державного університету імені М.В. Ломоносова/ <http://www.msu.ua/ru>.
4. Інформаційні ресурси Одеського національного університету імені М.В. Ломоносова/ <http://www.onu.edu.ua/> ru.
5. Інформаційні ресурси Новосибірського державного університету/ <http://www.nsu.ua/> ru.
6. Інформаційні ресурси Санкт-Петербурзького державного університету/ <http://www.spbu.ua/> ru.
7. Учебная литература для студентов-<http://bibliotekar.ru/447/index.htm>
8. Физиология человека-<http://meduniver.com/Medical/Physiology/>
9. Физиология в картинках -
<http://www.google.com.ua/search?q=%D1%84%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F+%D1%87%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0&hl=ru&client=opera&hs=Kbt&rls=ru&channel=suggest&prmd=imvns&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=yVtIUMvzM83QsgbmYDwCA&ved=0CDcQsAQ&biw=1333&bih=602>
10. Физиология человека- <http://www.medicinform.net/human/fisiology.htm>
11. Физиологи ячеловека. Под ред. Покровского В.М., Коротько Г.Ф.-
<http://www.alleng.ru/d/bio/bio034.htm>
12. Физиология человека. В 3-х томах. Под ред. Р. Шмидта и Г. Тевса-
<http://www.alleng.ru/d/bio/bio010.htm>
13. Анатомия человека. Физиология человека- <http://e-anatomy.ru/>
14. Картинки по запросу анатомия человека-
<http://www.google.com.ua/search?q=%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%8F+%D1%87%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0&hl=ru&client=opera&sa=X&rls=ru&channel=suggest&prmd=imvnsa&tbm=isch&tbo=u&source=univ&ei=811IUPfil4H0tAbOzIGwDg&ved=0CCIQsAQ&biw=1333&bih=602>
15. Анатомия–анатомический атлас человека.- <http://www.anatomy.tj/>
16. Анатомия человека, строение органов и их функции- <http://www.anatomus.ru/>
17. Видеоролики- <http://meduniver.com/Medical/Video/23.html>
18. <http://meduniver.com/Medical/Video/433.html>

15. Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини»

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною «Анатомія та фізіологія людини» і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює

перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна освіта. Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна.

16. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

«СПОРТИВНА МЕДИЦИНА»

»

Назва навчальної дисципліни	Анатомія та фізіологія людини
Освітня програма	СО. Фізична культура
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Кафедра, яка здійснює викладання	Фізичного виховання, спорту та здоров'я людини
Викладач ПІБ, посада	Шаповалова Тетяна Григорівна, доцент
Електронна адреса викладача	docent.shapovalova@gmail.com
Консультації (дата, час, можливості он-лайн консультування)	Вівторок 14.00-16.00. є можливості он-лайн консультування
Посилання на сторінку навчальної дисципліни на Навчальному порталі МДУ	http://moodle.mdu.in/ua./enrol/index.php?id4943

<p>Компетентності та програмні результати навчання</p>	<p>ЗК 1, ЗК 2, ЗК 3, ЗК 4.</p> <p>ЗК 1 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. РН 3 Уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. РН 5 Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.</p> <p>ЗК 2 Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно-важливої інформації з різних джерел РН 4 знання педагогіки, історії педагогіки, сучасних тенденцій педагогічної освіти для осмислення людини в координатах її освіти, виховання, учіння на гуманістичних засадах, технологій організації та здійснення виховної роботи в закладі загальної середньої освіти.</p> <p>ЗК 3. Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку. РН 9 знає біологічні, соціальні, психологічні, духовні фактори, що обумовлюють значущість професії фахівця в галузі фізичного виховання та спорту.</p> <p>ЗК 4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність). РН 2 знає та вмє застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології, біохімії для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок людей різних вікових груп, володіє засобами інтегрального гармонійного (розумового, духовного і фізичного) розвитку людини.</p> <p>ФК 3, ФК 5, ФК 7</p> <p>ФК 3 Здатність до організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення. РН 14 Застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних та гігієнічних аспектів занять фізичною культурою і спортом.</p> <p>ФК 5. Здатність зміцнювати здоров'я людини шляхом використання рухової активності, раціонального харчування та інших чинників здорового способу життя. РН 9 Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення. РН 15 Визначати функціональний стан організму людини та обґрунтовувати вибір засобів профілактики перенапруження систем організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом.</p> <p>ФК 7 Здатність застосовувати знання про будову та функціонування організму людини РН 9 Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення.</p>
---	---

	<p>PH 14 Застосовувати у професійній діяльності знання анатомічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних та гігієнічних аспектів занять фізичною культурою і спортом.</p> <p><i>Результати навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність продемонструвати знання та розуміння основного комплексу знань за навчальною програмою «Анатомія та фізіологія людини». Рівень знань цих основ повинен бути базовим, тобто рівнем, необхідним для роботи в традиційних сферах застосування, але не настільки високим, щоб виконувати дослідження на сучасному етапі науки; – здатність продемонструвати належний рівень майстерності в педагогіці та фізичній культурі у базовій сукупності знань і деякі можливості для розв’язання сформульованих проблем; – здатність продемонструвати знання та розуміння розділів анатомії, що мають відношення до базового рівня: цитологія, остеологія, мієлогія, спортивна медицина, фізіологія, генетика, фізична культура, біомеханіка, діагностика і моніторинг здоров’я людини. Спроможність використовувати ці інструменти для застосувань у педагогіці; – здатність використовувати в чітко окресленому контексті основні поняття та принципи, методи дослідження та аналізу складних об’єктів та явищ для розв’язання прикладних і наукових завдань в анатомії та фізіології; – здатність продемонструвати розуміння логічних аргументів, ідентифікація зроблених припущень та висновків; – здатність застосовувати методи і сучасні технології навчання анатомії та фізіології, доступно транслювати систему наукових анатомічних та фізіологічних знань у площину.
--	--

Семестр(и) вивчення	Обсяг (години/кредити)	Кількість аудиторних годин		Кількість, види індивідуальних завдань	Форма контролю
		лекції	практичні		
1-й	90/3			Не передбачено планом	залік
2-й	90/3				екзамен
Усього	180	32/16	40/20		

Завідувач кафедри

Андрій ОСПЦОВ

Гарант ОП

Олександр ВЕРТЕЛЬ